

The role of the United Nations in improving Societal security

Ghulam Murtaza Khashi¹

Mohammad Alem Hemmat²

Ebrahim Anoosheh³

Abstract

Societal security is one of the new components of security, which is based on the expanded interpretation of security by the Copenhagen school. The United Nations, as the largest global organization, has been able to establish and compile various organizations, institutions, and documents in the field of improving Societal security. The purpose of this research is to investigate the role of the United Nations in improving Societal security. Based on this, the main question of this research is what is the role of the United Nations in improving Societal security? The research method in this research is explanatory and data collection is obtained through library sources.

The findings of the research shows that the United Nations, during its 75-year lifespan, has been able to play an effective role in the performance of governments around the provision of security for the people of the world, especially their Societal security, while laying the groundwork and facilitating the platform for providing services to achieve Societal security., encourage or oblige them to comply with related matters.

Key words: United Nations, Societal security, security, Copenhagen school

¹ PhD student of International Relations, Islamic Azad University, Rafsanjan Branch, Rafsanjan, Iran. **Murtaza.khashi@gmail.com**

² PhD student of International Relations, Islamic Azad University, Rafsanjan Branch, Rafsanjan, Iran. **M.alemhemmat@gmail.com**

³ Assistant Professor of Political Science, Department of International Relations, Islamic Azad University, Rafsanjan Branch, Rafsanjan, Iran.

A_anooshin@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۴/۲۶ | تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۸/۰۲

Knowledge of political interpretation

Vol 4, No 13, Autumn 2022

ppt 94-127

دانش تفسیر سیاسی

سال چهارم، شماره ۱۳، پاییز ۱۴۰۱

صفحات ۹۴-۱۲۷

نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی

غلام مرتضی خاشع^۱

محمد عالم همت^۲

ابراهیم انوشه^۳

چکیده

امنیت اجتماعی یکی از مؤلفه‌های جدید امنیت است که بر اساس تفسیر موسع امنیت از جانب مکتب کپنهاگ مطرح گردیده است. سازمان ملل متحد به‌عنوان بزرگ‌ترین سازمان جهانی، توانسته با تأسیس و تدوین سازمان‌ها، نهادها و اسناد مختلف در زمینه بهبود امنیت اجتماعی، اقدام نماید. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی است. براین اساس سؤال اصلی این پژوهش این است که نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی چیست؟ روش تحقیق در این پژوهش تبیینی بوده و گردآوری داده‌ها از طریق منابع کتابخانه‌ای حاصل گردیده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سازمان ملل متحد در طول عمر ۷۵ ساله خویش، توانسته است تا بر عملکرد دولت‌ها پیرامون تأمین امنیت مردمان جهان به‌ویژه امنیت اجتماعی آنان نقش مؤثری داشته، ضمن زمینه‌سازی و تسهیل بستر برای ارائه خدمات در راستای تحقق امنیت اجتماعی، آنان را تشویق و یا ملزم به رعایت موارد مرتبط نماید.

واژگان کلیدی: سازمان ملل متحد، امنیت اجتماعی، امنیت، مکتب کپنهاگ

^۱ دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد رفسنجان، رفسنجان، ایران. (نویسنده مسئول)

Murtaza.khashi@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد رفسنجان، رفسنجان، ایران

^۳ استادیار علوم سیاسی گرایش روابط بین‌الملل دانشگاه آزاد اسلامی واحد رفسنجان، رفسنجان، ایران

بیان مسئله

بعد از جنگ دوم جهانی، نگاه به امنیت، همان دید سخت‌افزاری و امنیت نظامی بود که بر ظرفیت و قابلیت‌های نظامی کشورها متمرکز شده بود. فروپاشی شوری سابق و پایان جنگ سرد نگاه مضیق به امنیت را به صورت کلی دچار دگرگونی ساخت و موضوعات متعدد دیگر و جبهه امنیتی را به خود گرفتند، چنانچه امروزه با توجه به بحث جهانی شدن، پیدایش بازیگران جدید و ظهور مسائل نو در روابط بین‌الملل و نظام جهانی، امنیت دیگر آن معنای مضیق و صرفاً نظامی خویش را نداشته و ضمن گستردگی، مباحث و موضوعات جدید جهانی را نیز در بر گرفته است.

در این مقطع بود که مکتب امنیتی کپنهاگ در سال ۱۹۸۵ عرض‌اندام نمود. اندیشمندان مکتب کپنهاگ معتقدند که امنیت نباید به معنای نبود تهدید سنتی تلقی شود. باری بوزان نگاه تک‌بعدی و مضیق نظریات سنتی راجع به امنیت را به پنج بعد نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه می‌دهد. اهمیت پدیده‌های جدید از قبیل هویت، فرهنگ، مذهب، مهاجرت، رسانه‌ها، مسائل زنان، بیماری‌های واگیردار، فقر اقتصادی و ... سبب شده است تا بحث امنیت اجتماعی را در کنار برداشت مضیق امنیت نظامی، از اهمیت به‌سزایی برخوردار نماید. در این میان سازمان ملل متحد به‌مثابه بزرگ‌ترین، معروف‌ترین و قدرتمندترین سازمان بین‌دولتی در جهان، همواره تلاش ورزیده است تا برای حفظ امنیت و صلح جهانی، گسترش روابط دوستانه میان کشورها و رسیدن به همکاری و هماهنگی در عملکرد ملت‌ها، اقدامات لازم را روی دست گیرد. تلاش سازمان ملل متحد در زمینه تأمین امنیت اجتماعی از طریق تأسیس نهادهای مختلف و تدوین اسناد حمایتی سبب شده است تا نقش این سازمان را در بهبود وضعیت امنیت اجتماعی، مردمان جهان برجسته و قابل ملاحظه سازد.

در پیوند به نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی به صورت مشخص تحقیقی صورت نگرفته است. در این تحقیق تلاش صورت می‌گیرد تا تأثیرگذاری و نقش مؤثر سازمان ملل متحد را در زمینه شش مؤلفه امنیت اجتماعی (فرهنگ، مهاجرت، فقر اقتصادی، حقوق بشر، مسائل زنان، سلامت بشر و بیماری‌های واگیردار) مورد بررسی قرار دهیم. سؤال اصلی این پژوهش این است که نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی چیست؟ در این مقاله از روش کتابخانه‌ای و با ابزار فیش‌برداری از کتب، مقالات، جراید و گزارش‌های منتشرشده مرتبط به موضوع استفاده صورت گرفته است.

چارچوب نظری

نگرش تقلیل‌گرایانه امنیت را توانایی‌های نظامی و برقراری صلح پس از جنگ و در چارچوب امنیت سرزمینی از تجاوز خارجی، حفظ استقلال ملی یا امنیت از جنگ هسته‌ای جهانی جستجو می‌کرد. تحولات چشمگیر پس از جنگ سرد، در تغییر محیط امنیتی تأثیر به‌سزایی داشته است. به‌گونه‌ای که تهدیدات، تعاریف و مصادیق تازه یافته‌اند و نگرش سنتی به‌ویژه تهدیداتی ناشی از رقابت دو ابرقدرت به‌شدت مورد چالش واقع شده است. البته این به آن معنا نیست که جهان نسبت به دوره جنگ سرد، امن‌تر و مطمئن‌تر گشته است؛ چراکه هنوز هم کاربرد زور از سوی دولت‌ها برای رسیدن به اهدافشان وجود دارد. افزون بر آن، طیف جدیدی از تهدیدات غیرنظامی نیز پدید آمده است (تریف و دیگران، ۱۳۸۱: ۳۴۱).

در این راستا بود که مکتب امنیتی کپنهاگ در سال ۱۹۸۵ عرض‌اندام نمود. کپنهاگ، مکتبی است در راستای توجه وسیع به موضوع امنیت با اندیشمندانی همچون مک سوئینی، اولی‌ویور و باری بوزان که در این میان بوزان با کتاب معروف خود یعنی مردم، دولت‌ها و هراس از سایرین شناخته‌شده‌تر است. این مکتب با توجه به این که کاملاً بر مطالعات امنیتی استوار گشته، جزو اولین رهیافت‌هایی است که در راستای پایه‌گذاری جایگاهی مستقل برای مطالعات امنیتی است (ابراهیمی، ۱۳۸۶: ۴۴۰). دیوید بالدوین (۱۹۸۳)

م)، هلگا هافندورف (۱۹۹۱ م) و دیوید بالدوین (۱۹۹۵ م) اولین نقدها را در برابر امنیت مضیق مطرح کرده‌اند؛ اما باری بوزان که یک نو واقع‌گرا است، به شکل بسیار مبسوط‌تر و مستدل‌تر، نقد خود را به امنیت مضیق مطرح گردانیده و امنیت تک‌بعدی را به پنج بخش زیر گسترش داد: امنیت نظامی، ۲- امنیت سیاسی، ۳- امنیت اقتصادی، ۴- امنیت اجتماعی، ۵- امنیت زیست‌محیطی (آذرشب، ۱۳۹۶: ۱۳۱). در زیر وجوه امنیت در نظریه باری بوزان به شکل نمودار ارائه شده است:

منبع: (بوزان، ۱۳۹۰)

جاذبه تحلیلی رویکرد فوق برای این پژوهش این است که ما به دنبال تبیین نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی هستیم، امنیت اجتماعی نیز یکی از زیرمجموعه‌های امنیت است که از جانب باری بوزان و کپنهاگی‌ها مطرح گردیده است.

بررسی ابعاد امنیت در مکتب کپنهاگ

در ادامه بررسی ابعاد امنیت در مکتب کپنهاگ پرداخته خواهد شد

۱- امنیت نظامی

دستور کار امنیت نظامی عمدتاً حول توانایی حکومت‌ها برای حفاظت از خودشان در برابر تهدیدهای نظامی داخلی و خارجی دور می‌زند ولی از این گذشته می‌تواند متضمن کاربرد قدرت نظامی برای دفاع از دولت‌ها یا حکومت‌ها در برابر تهدیدهای غیرنظامی که متوجه موجودیت آن‌هاست مانند مهاجران یا ایدئولوژی‌های رقیب هم باشد (بوزان و دیگران، ۱۳۹۴: ۹۰). بعد نظامی کلاسیک‌ترین برداشت از مفهوم امنیت است که

در دوران جنگ سرد نیز به لحاظ ساختار دوقطبی و رقابت دو بلوک، حائز اهمیت بود. بعد از جنگ سرد، نیز از اهمیت این بعد کاسته نشد؛ اما به نوعی، عملکردش در بحران‌های منطقه‌ای بالکان نمایانگر پذیرش سایر ابعاد امنیت همچون امنیت اجتماعی در کنار بعد مزبور بود (Adler, 2008: 13).

۲- امنیت سیاسی

امنیت سیاسی به معنای امن بودن کشور از نظر سیاسی است؛ با وجود امنیت سیاسی حکومت، دولت و نهادهای سیاسی از ثبات لازم برخوردار خواهند بود و افراد گروه‌های جامعه در کمال آرامش، در سرنوشت سیاسی خود مشارکت می‌کنند. یا به بیان دیگر، به معنای وجود دستگاه سیاسی است که در آن مردم آزادانه و بدون ترس و وحشت بتوانند مواضع سیاسی و باورهای خود را هرچند مخالف دولت باشد در چارچوب قوانین موجود بیان کنند و کسی حق تعرض به دیگران را به دلیل ابراز عقیده سیاسی نداشته باشد (اخوان، کاظمی، ۱۳۸۶: ۲۸).

۳- امنیت اقتصادی

امنیت اقتصادی یکی از پنج بعدی بود که باری بوزان درس ال ۱۹۸۳ شناسایی کرد. بنا بر تعریف وی امنیت اقتصادی عبارت است از دسترسی به منابع، سرمایه و پول و بازارهای ضروری برای حفظ سطوح و درجات قابل قبولی از رفاه و قدرت دولت. امنیت اقتصادی را به صورت مختلفی می‌توان درک کرد. خود بوزان نیز درحالی که گسترش دستور کار امنیت را ترجیح می‌دهد و به نفع آن موضع می‌گیرد؛ اما در مورد امکان ارائه یک تعریف شفاف و دقیق از امنیت اقتصادی شک و تردید دارد. فراتر از این، درحالی که در دهه ۱۹۹۰ متون زیادی در زمینه امنیت اقتصادی نوشته شد، اما بسیاری از آن‌ها صرفاً مفهوم ژئواکونومیک را به عنوان متمم نظریه امنیت نظامی نو واقع‌گرا توسعه و رواج می‌دادند (بوزان، باری و دیگران، ۱۳۹۴: ۱۵۸).

۴- امنیت زیست محیطی

با پایان جنگ سرد در اواخر دهه ۱۹۸۰، مفاهیم زیست محیطی در توجه دستور کار بین‌المللی قرار گرفت (دالبی، ۱۳۹۲: ۳۹۹). انواع گسترده‌ای از مسائل مختلف را می‌توان به صورت بالقوه، نگرانی‌های امنیت زیست محیطی تلقی کرد. آن‌ها را می‌توان در شماری از مقولات فرعی، از جمله موضوعات ناشی از فروپاشی اکوسیستم‌ها مانند تغییرات آب و هوایی، از بین رفتن تنوع زیستی، جنگل‌زدایی، بیابان‌زایی و سایر مشکلات فرسایش، نابودی لایه اوزون و انواع مختلف آلودگی، تقسیم و طبقه‌بندی کرد (شیهان، مایکل، ۱۳۸۸: ۱۳۲).

۵- امنیت اجتماعی

مفهوم امنیت اجتماعی، برای اولین بار و به مفهوم فنی کلمه در سال ۱۹۹۳ تحت عنوان مکتب کپنهاگ مطرح گردید. انگیزه طرح این عبارت امواج تهدیدآمیزی بود که «هویت گروه‌ها» را در معرض خطر قرار داده بودند. موضوعات و مسائل امنیت اجتماعی همیشه نهایتاً به هویت ختم می‌شوند، جوامعی که خود را در معرض تهدید احساس می‌کنند، ممکن است با تلاش‌های بیشتر برای حفظ و ارتقای ویژگی‌های فرهنگی متمایز خود واکنش نشان دهند. این امر در صورتی امکان‌پذیر است که دولت و فرهنگ اکثریت از چنین اقداماتی احساس تهدید نکنند. ممکن است این ادعاهای فرهنگی را به دستور کار سیاسی انتقال دهند یا در صورت سرکوب این ادعا از سوی دستگاه دولت، ممکن است این گروه به استفاده از زور متوسل شود (شیهان، مایکل، ۱۳۸۸: ۱۱۰).

با توجه به مسئله نسبی بودن پدیده‌های اجتماعی، تنوع و چندوجهی بودن مفهوم امنیت اجتماعی، می‌توان مهم‌ترین مؤلفه‌ها را با عناوین برجسته ذیل ارائه نمود:

۱- فرهنگ (هویت، رسانه و آموزش و پرورش)؛

۲- مهاجرت؛

۳- فقر اقتصادی؛

۴- حقوق بشر؛

۵- مسائل زنان؛

۶- و سلامت و بیماری‌های واگیردار.

۵-۱ فرهنگ

فرهنگ فارسی معین واژه «فرهنگ» را مرکب از دو واژه «فر» و «هنگ» به معنای ادب، تربیت، دانش، علم، معرفت و آداب و رسوم تعریف کرده است. واژه فرهنگ در پهلوی ساسانی به صورت «فره هنگ» آمده است که از دو جزء «فره» به معنای پیش و فرا؛ و «هنگ» به معنای کشیدن و راندن، ساخته شده است. در نتیجه «فرهنگ» به معنای پیش کشیدن و فرا کشیدن است. به همین سبب است که فارسی‌زبانان فرهنگ را سبب پیشرفت می‌دانند. فرهنگ بخش بزرگی از مبحث امنیت اجتماعی را به خود اختصاص داده است. برای اشاعه فرهنگ مؤلفه‌هایی چون: هویت، رسانه، زبان و آموزش و پرورش نقش مهم دارند که بدان می‌پردازیم.

۵-۱-۱ هویت

کلمه هویت (معادل Identity در زبان انگلیسی) از نظر لغوی به معنی هستی، وجود، ماهیت و سرشت و ریشه لغوی آن از واژه "هو" گرفته شده است که اشاره به غایت، نهایت و کمال و مطلق دارد؛ و در حوزه انسانی موجب شناسایی فرد و اجتماعی از دیگری می‌شود؛ یعنی مجموعه خصائل و خصوصیات رفتاری که از روی آن فرد به عنوان یک گروه اجتماعی شناخته می‌شود و از دیگران متمایز می‌گردد. این تعریف دو معنای اصلی و متناقض دارد. اولین معنای آن بیانگر تشابه مطلق است. این با آن مشابه است. معنای دوم آن به مفهوم تمایز است که با مرور زمان سازگاری و تداوم را فرض می‌گیرد. به این ترتیب، مفهوم شباهت از دو زاویه راه می‌یابد و مفهوم هویت به طور هم‌زمان میان افراد و اشیاء، دو نسبت محتمل برقرار می‌سازد: از یک طرف شباهت و از طرف دیگر تمایز (تاجیک، محمدرضا، ۱۳۸۳: ۲۳).

۵-۱-۲ زبان

زبان یک سامانه (یا سیستم) ساختارمند برای ارتباط است. هر سیستم ارتباطی بی‌همتایی (منحصربه‌فردی)، یک‌زبان نامیده می‌شود. زبان‌ها در گروه‌هایی به نام خانواده زبانی طبقه‌بندی می‌شوند. زبان‌هایی که در یک خانواده، قرار می‌گیرند، از یک‌زبان مشترک، ریشه گرفته‌اند. زبان‌های هندواروپایی پرگویش‌ورترین خانواده زبانی در جهان امروز است که زبان فارسی نیز به آن، تعلق دارد. خانواده‌های آفریقایی-آسیایی شامل زبان‌های سامی، زبان‌های چینی-تبتی و بانتو از دیگر خانواده‌های مهم زبانی هستند. در سراسر جهان، دست کم ۷۱۰۲ زبان زنده، وجود دارد (نجفی، ۱۳۸۵).

۵-۳-۱ رسانه

امروزه نقش و جایگاه رسانه‌ها در حدی است که نمی‌توان زندگی را بدون آن قابل‌تصور دانست. رسانه‌ها فقط وسیله سرگرمی نیستند؛ بلکه در بسیاری از جنبه‌های فعالیت اجتماعی و فردی ما دخالت و نقش دارند. گسترش و توسعه وسایل ارتباط جمعی در زندگی انسان به حدی است که عصر کنونی را عصر ارتباطات نامیده‌اند. رسانه‌ها در کنار نهادهای دیگری که طرز تفکر جامعه را می‌سازند، نقش عمده‌ای ایفا می‌کنند. بررسی‌های روان‌شناسی اجتماعی در زمینه نقش و قدرت رسانه‌ها نشان می‌دهد که رسانه‌های گروهی دارای چنان قدرتی هستند که می‌توانند نسلی تازه در تاریخ انسان پدیدآورند؛ نسلی که با نسل‌های پیشین از جهت فرهنگ، ارزش‌ها، هنجارها و آرم، بسیار متفاوت است (میر اسماعیلی، بی‌بی سادات، نصرالله اسکندری و مجید باروت کوب زاده، ۱۳۹۵:۴۸).

۲- مهاجرت

مهاجرت به انگلیسی (immigration)، درون کوچی یا کوچ به معنای جابه‌جایی مردم از مکانی به مکانی دیگر برای کار یا زندگی است. مردم معمولاً به دلیل دور شدن از شرایط یا عوامل نامساعد دورکننده‌ای مانند فقر، بیماری، مسائل سیاسی، کمبود غذا، بلایای طبیعی، جنگ، بیکاری و کمبود امنیت مهاجرت می‌کنند. دلیل دوم می‌تواند شرایط و

عوامل مساعد جذب‌کننده مقصد مهاجرت مانند امکانات بهداشتی بیشتر، آموزش بهتر، درآمد بیشتر، مسکن بهتر و آزادی‌های سیاسی بهتر باشد.

۳- فقر اقتصادی

بیان مفهوم دقیق فقر و اندازه‌گیری آن کار آسانی نیست؛ اما علم اقتصاد سعی کرده تا جای ممکن و با یک تقریب مناسب این موضوع را تعریف و اندازه‌گیری کند. مفهوم فقر در میزان دسترسی افراد به منابع موردنیاز جهت برآوردن نیازهایشان نهفته است. نیازهای انسان در پایین‌ترین سطح ممکن نیاز به خوراک، پوشاک، آب و سرپناهی برای زندگی است. اگر کسی از این منابع محروم شود فقیر مطلق نامیده می‌شود. گونه دوم فقر، فقر نسبی است که مفهومی به مراتب عام‌تر دارد. این دسته توانایی برآوردن نیازهای اولیه خود را دارند اما نسبت به سایر افراد توانایی تأمین سایر نیازهای خود را به دلیل محدودیت مالی ندارد (دنیای اقتصاد، ۱۳۹۵).

تعیین و تشخیص خط فقر می‌تواند در تحلیل‌های اقتصادی کمک فراوانی نماید، در این جهت می‌توان دو دلیل را ارائه نمود: یکی اینکه می‌توان هزینه‌ها و آسیب‌هایی که فقر می‌تواند به جامعه وارد نماید را می‌توان تشخیص نمود و دوم از جهت تأثیری که فقر افراد بر رشد اقتصادی می‌گذارد، می‌تواند مهم باشد. افراد برای گذران زندگی خود ممکن است دست به اعمالی بزنند که صدمات جدی به جامعه وارد کند. دزدی، قاچاق، جرم و جنایت و شیوع بیماری‌ها، همگی عواملی هستند که منشأ اصلی آن‌ها فقر است (دانشنامه اقتصاد و مدیریت) بدین سبب است که مسئله فقر به‌عنوان یک مهم در تحلیل امنیت اجتماعی موردبحث قرار می‌گیرد.

۳- حقوق بشر

حقوق بشر اساسی‌ترین و ابتدایی‌ترین حقوقی است که هر فرد به‌طور ذاتی، فطری، به‌صرف انسان بودن از آن بهره‌مند می‌شود. مطابق اعلامیه جهانی حقوق بشر و سایر اسناد

بین‌المللی این حقوق ویژگی‌هایی را دارا هستند که می‌توان به مواردی همچون: جهان‌شمولی، غیرقابل سلب بودن، تبعیض ناپذیری، برابری و نیز انتقال ناپذیری، تفکیک‌ناپذیری، برابری طلبی و به هم پیوستگی و درهم تنیدگی از دیگر مواردی است که می‌توان به آن اشاره کرد. از این رو به تمامی افراد در هر جایی از جهان تعلق دارد و هیچ کس را نمی‌توان از این حقوق محروم کرد، ضمن این که همه افراد فارغ از عواملی چون نژاد، ملیت، جنسیت، مذهب، گرایش جنسی، رنگ، زبان و غیره در برخورداری از این حقوق باهم برابرند و هیچ‌گونه تمایز، ارجحیت، محدودیت و محرومیت در بهره‌مندی از این حقوق ندارند و این حقوق قابل نقض نیستند.

۴- مسائل زنان

کنگره بین‌المللی حقوق زنان توسط لئون ریشیه از بنیان‌گذاران جنبش برابری حقوق زن و مردم، در فرانسه تشکیل شد و به دنبال آن زنان بریتانیایی در سال ۱۹۱۸ و زنان آمریکایی در سال ۱۹۲۰ در تلاش برای احقاق حقوق خود، از حق روی برخوردار گردیدند. طرح موضع حقوق زنان در مقیاس گسترده جهانی و مباحث مربوط به تساوی حقوق زن و مرد نخستین بار رسماً با میثاق جامعه ملل (۱۹۱۹) آغاز گردید (شریفی صدر، منصوره، ۱۳۹۹: ۵۴).

پژوهش‌های فمینیستی نشان می‌دهند که کشورهایی که در آن‌ها نابرابری‌های جنسیتی بیشتر رواج دارد، احتمال بیشتری دارد که وارد جنگ شوند و یا هم در خشونت‌های دولتی درگیر شوند. برابر جنسیتی در داخل کشورها، همچنین این احتمال را کاهش می‌دهند که یک دولت در مناقشات میان دولت‌ها، نخستین طرفی باشد که به‌زور متوسل می‌شود، سبب محدود شدن دامنه گسترش خشونت‌ها می‌شود و از شدت خشونت طی بحران‌های بین‌المللی می‌کاهد (Caprioli and Boyer, 2001). به همین شکل، دولت‌هایی که به برابر جنسیتی تقریبی دست می‌یابند، در روابط خود صلح‌طلب‌ترند، کمک‌دهندگان سخاوتمندتری هستند و عموماً در صحنه‌های بین‌المللی شهروندان خوب هستند (برچیل

اسکات و اندرو لینکلتر، ۲۰۰۵: ۳۱۸). از رو، موضوع برابری جنسیتی و مسائل زنان به یکی از مهم‌ترین مباحث امنیت اجتماعی تبدیل شده که تبیین آن از اهمیت بالایی برخوردار است.

۵- بیماری‌های واگیردار

امروزه حفظ امنیت ملی هر کشوری و نیز امنیت جهانی، علاوه بر پاسداری از آن‌ها در برابر تهدیدات ساخت دست بشر، درگرو به حداقل رساندن تأثیرات زیست‌محیطی فعالیت‌های مخرب انسان پس از انقلاب صنعتی، از جمله مصرف بی‌رویه سوخت‌های فسیلی، از میان بردن جنگل‌ها و آلوده کردن اکوسیستم بر اثر وارد کردن مواد سمی و شیمیایی و پلاستیک و البته مقابله مؤثر با بیماری‌های همه‌گیر جدیدی است که قادرند علاوه بر جان شهروندان، اقتصاد ملی، بسیاری دیگر از جنبه‌های زندگی روزمره مردم را تهدید کنند. طبق ارزیابی‌های مشترک سازمان مدیریت ملی اطلاعات و ارتش آمریکا در مورد تهدیدات ناشی از شیوع بیماری‌های واگیردار خطرناک که در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۶ انجام گرفت، همه‌گیری‌های مذکور در صورت بروز مجدد، تلفاتی نزدیک به دو برابر شمار کشته‌شدگان میدان‌های جنگ آمریکا از زمان شکل گرفتن این کشور به بار آورد (ندیمی، رامین، ۱۳۹۹).

نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی

برای بررسی نقش سازمان ملل متحد در بهبود امنیت اجتماعی، در مقاله حاضر، نخست به بررسی اسناد مربوطه و سپس به نهادهای مرتبط به آن پرداخته خواهد شد.

۱- فرهنگ

۱-۱ اعلامیه حقوق مردمان بومی: سازمان ملل متحد در ۱۰۷مین جلسه مجمع عمومی خویش به تاریخ ۱۳ سپتامبر ۲۰۰۷، اعلامیه را زیر عنوان "اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی" طی ۴۶ ماده تصویب نمود. در این اعلامیه به پیروی از مقاصد و اصول منشور ملل متحد با تأیید این که مردمان بومی با همه مردمان دیگر برابر و

یکسان هستند، در عین به رسمیت شناختن حق همه مردمان برای اینکه متفاوت باشند، خود را متفاوت به شمار آورند و به عنوان افراد متفاوت مورد احترام باشند، همچنین با تائید اینکه همه مردمان به تنوع و غنای تمدن‌ها و فرهنگ‌ها که میراث مشترک نوع بشر را تشکیل می‌دهند، مساعدت می‌کنند، با تائید بیشتر اینکه همه تعالیم، سیاست‌گذاری‌ها و روش‌های متکی بر، یا مدافع برتری مردمان یا افراد بر مبنای خاستگاه ملی یا تفاوت‌های نژادی، دینی، قومی، فرهنگی، نژادپرستانه از نظر علمی، ساختگی، از نظر حقوقی، بی‌اعتبار، از نظر اخلاقی، قابل محکومیت و سرزنش و از نظر اجتماعی ظالمانه هستند. با تائید مجدد اینکه مردمان بومی، در اعمال حقوق خود باید از هر نوع تبعیض رها باشند (اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی).

۱-۲ کنوانسیون میراث فرهنگی ناملموس^۱

کنوانسیون میراث فرهنگی ناملموس، یک کنوانسیون مصوب سال ۲۰۰۳ است که توسط یونسکو به تصویب رسیده و مضمون اصلی آن به میراث فرهنگی ناملموس اختصاص دارد. از نظر این کنوانسیون، عبارت میراث فرهنگی ناملموس به معنای اقدام‌ها، نمایش‌ها، ابرازها، دانش، مهارت‌ها - و نیز وسایل، اشیا، مصنوعات دستی و فضاهای فرهنگی مرتبط با آنهاست که جوامع، گروه‌ها و در برخی موارد افراد، آنها را به عنوان بخشی از میراث فرهنگی خود می‌شناسند. این میراث فرهنگی ناملموس که از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود، مدام توسط جوامع و گروه‌ها در پاسخ به محیط، طبیعت و تاریخ آنها مجدداً خلق می‌شود و حس هویت و استمرار را بر ایشان به ارمغان می‌آورد و بدین ترتیب احترام به تنوع فرهنگی و خلاقیت بشری را ترویج می‌کند. در این کنوانسیون، فقط به آن قسم میراث فرهنگی ناملموس توجه می‌شود که با اسناد بین‌المللی حقوق بشر و نیز با ضرورت

¹ Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage

احترام متقابل میان جوامع، گروه‌ها و افراد و لزوم توسعه پایدار منطبق باشد. ماده اول این کنوانسیون مقاصد آن را چنین ارائه نموده است:

الف - حراست از میراث فرهنگی ناملموس؛

ب - تضمین احترام به میراث فرهنگی ناملموس جوامع، گروه‌ها و افراد ذی‌ربط؛

پ - ارتقای آگاهی محلی، ملی و بین‌المللی از اهمیت میراث فرهنگی ناملموس و تضمین درک و قدردانی متقابل از آن؛

ت - و تدارک همکاری و کمک بین‌المللی (همشهری آنلاین، ۱۳۹۳).

۱-۳ سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد (UNESCO)

یک سازمان تخصصی سازمان ملل متحد است که باهدف کمک به ایجاد صلح، ریشه‌کن کردن فقر، توسعه پایدار و گفتگوی بین فرهنگی از طریق آموزش، علوم، فرهنگ، ارتباطات و اطلاعات به وجود آمده است و جانشین کمیته بین‌المللی همکاری اندیشمندان جامعه ملل است. یونسکو به دنبال ایجاد فرهنگ صلح و دانش فراگیر از طریق اطلاعات و ارتباطات است. برای این منظور، اهداف خود را از طریق پنج حوزه اصلی دنبال می‌کند: آموزش، علوم طبیعی، علوم اجتماعی یا انسانی، فرهنگ و ارتباطات یا اطلاعات. این برنامه از پروژه‌های مرتبط با سواد، آموزش فنی، آموزش، پیشرفت علم، ترویج رسانه‌های مستقل و آزادی مطبوعات، حفظ تاریخ منطقه‌ای و فرهنگی و ترویج تنوع فرهنگی حمایت می‌کند.

یونسکو از تحقیقات در آموزش تطبیقی و ارائه تخصص و مشارکت در تقویت رهبری آموزش ملی و ظرفیت کشورها برای ارائه آموزش باکیفیت برای همه پشتیبانی می‌کند؛ که شامل مواردی چون: صندلی‌های یونسکو، سازمان حفاظت از محیط‌زیست، کنوانسیون علیه تبعیض در آموزش و پرورش، سازمان کنفرانس بین‌المللی آموزش بزرگ‌سالان، انتشار

¹ United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

گزارش نظارت بر آموزش جهانی، انتشار سند اصلی چهارستون یادگیری، شبکه بین‌المللی مدارس یونسکو، شبکه جهانی ژئوپارک، برنامه انسان و زیست‌کره، شهر ادبیات، پروژه‌های زبان‌های در معرض خطر و تنوع زبانی، کتابخانه دیجیتال جهانی، شاهکارهای شفاهی و ناملموس میراث بشری، حافظه جهانی یونسکو، سایت‌های میراث جهانی، صدور بیانیه‌های عمومی برای آموزش مردم، تشویق جریان آزاد ایده‌ها توسط تصاویر و کلمات، ترویج کثرت‌گرایی، برابری جنسیتی و تنوع فرهنگی در رسانه‌ها، بزرگداشت از روزهای جهانی، برنامه‌هایی چون سفیر حسن نیت یونسکو و ... می‌گردد. همچنان در زمینه رسانه‌ها، یونسکو برای ترویج آرمان‌های یونسکو، حفظ بستر گفتگو بین فرهنگ‌ها و فراهم کردن زمینه‌ای برای بحث و گفتگوی جهانی مجله‌ای را تحت نام The UNESCO Courier از مارس ۲۰۰۶ بدین سو به صورت آنلاین و با شماره‌های محدود منتشر می‌نماید. یونسکو برای بررسی بحث پیرامون تأثیر علم بر جامعه، نشریه‌ی Science Impact on Society را در سال ۱۹۵۰ منتشر کرد که در سال ۱۹۹۲ انتشار آن متوقف گردیده است، هم‌اکنون یونسکو فصلنامه بین‌المللی موزه را از سال ۱۹۴۸ منتشر می‌نماید. در همین حال یونسکو با ۳۲۲ سازمان مردم‌نهاد بین‌المللی رابطه دارد، در کنار این یونسکو برای پاسداری از نهادها و افرادی که در حمایت از اهداف یونسکو فعالیت می‌نمایند، جوایزی را نیز تعریف کرده است که تعداد آن به ۲۲ جایزه در آموزش، علوم، فرهنگ و صلح می‌رسد.

۱-۴ صندوق کودکان ملل متحد^۱ (UNICEF)

صندوق کودکان سازمان ملل متحد، در اولین جلسه مجمع عمومی سازمان ملل متحد در تاریخ ۲۰ آذر ۱۳۲۵ برای کمک به کودکان آسیب‌دیده از جنگ جهانی دوم و تأمین غذا، دارو و لباس آن‌ها تأسیس شد. امروزه یونیسف بزرگ‌ترین نهاد بین‌المللی در حوزه کودکان است و در بیش از ۱۹۰ کشور جهان در زمینه بهداشت و تغذیه، آموزش، مراقبت

¹ United Nations Children's Fund

از کودکان و دسترسی به فرصت‌های برابر برای کودکان فعالیت می‌کند. یونیسف با طیف وسیعی از مقامات دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی، رهبران مذهبی، دانشگاه‌ها و بخش خصوصی همکاری می‌کند. مهم‌تر از همه اینکه، اقدامات و فعالیت‌های یونیسف با کمک‌های مالی داوطلبانه دولت‌ها، بخش خصوصی و افراد و نهادهای نیکوکار در هر گوشه از جهان اجرا می‌شوند. یونیسف در ۱۹۰ کشور و منطقه از جهان برای رشد، بقا و کامیابی کودکان حضور دارد. بیش از ۷۰ سال است که یونیسف برای بهبود زندگی کودکان و خانواده‌هایشان تلاش می‌کند (یونیسف، ایران). نقش این نهاد از جهت ارائه خدمات آموزشی، از نهادهای مهم در تأمین امنیت اجتماعی شمرده می‌شود.

۱-۵ دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد

دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد در جهت به‌کارگیری پتانسیل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرائم سازمان‌یافته فراملی برای مقابله با جرائم در حیطه اموال فرهنگی و قدرتمند سازی کشورها برای مقابله با چنین جرائم جهت حفاظت از میراث فرهنگی مشترک فعالیت می‌نماید. دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد از طریق این برنامه ارائه شیوه‌های مفید به مقامات ملی در حفاظت از اموال فرهنگی را تسهیل نموده و زمینه‌های تقویت همکاری‌های بین‌المللی در حیطه اموال فرهنگی را فراهم می‌آورد. این برنامه به افزایش ظرفیت در سه حوزه متمایز ولی مرتبط قانون‌گذاری، حفاظت و بازیابی اموال و ترویج می‌پردازد. در ماه نوامبر سال ۲۰۱۲، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد سفری مطالعاتی به رم جهت دیدار از واحد تخصصی (پلیس) کارابیناری ایتالیا (TCP) برای مقامات ذی‌ربط ملی ترتیب داد. واحد تخصصی (پلیس) کارابیناری ایتالیا (TCP) در طول زمان به تجربیات موفقیت‌آمیزی در مبارزه با جرائم ملی و بین‌المللی در رابطه با قاچاق اموال فرهنگی دست‌یافته است (UNODC).

۲- مهاجرت

۱-۲ سند بین‌المللی مهاجرت سازمان ملل

بسته‌ای برای فهم بهتر و ارائه سهولت در پدیده‌ی مهاجرت است. بسته‌ی نامبرده بر حاکمیت ملی کشورها پافشاری می‌کند و پیشنهادهایی برای چیره شدن بر مشکلات کنونی مهاجرت مطرح و به میان می‌افکند. امریکا دشمن اصلی و کلان این سند بین‌المللی است. با این وجود تصویب سند بین‌المللی مدیریت وضعیت مهاجرت با حضور مقام‌های ارشد سیاسی از جمله آنگلا مرکل، نخست‌وزیر آلمان، خوان کرلوس وارلا، رئیس‌جمهور پاناما و الکسیس سپراس، نخست‌وزیر یونان، در جریان دومین روز کنفرانس سازمان ملل متحد در موراکو نهایی شد. در این کنفرانس نمایندگان ۱۶۴ کشور از ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل حضور داشتند و این سند را امضا کردند (فروش، میلاد، ۱۳۹۷).

۲-۲ کنوانسیون مربوط به وضعیت پناهندگان سازمان ملل متحد

کنوانسیون بین‌المللی تعریف می‌کند که پناهنده چه کسی است و حقوق افراد پناهنده و مسئولیت کشورهای عضو را نسبت به پناهجویان مشخص می‌کند. طبق این کنوانسیون تمامی افراد از حق پناهندگی برخوردار نیستند، مثل جنایتکاران جنگی یا افراد نقض‌کننده حقوق بشر که از این حق محروم هستند. این کنوانسیون در جلسه ویژه سازمان ملل متحد در تاریخ ۲۸ ژوئیه ۱۹۵۱ به تصویب رسید و در تاریخ ۲۲ آوریل ۱۹۵۴ به اجرا درآمد. کنوانسیون یادشده، در ابتدا به پناهندگان اروپایی پس از جنگ جهانی دوم محدود می‌شد که با به تصویب رسیدن معاهده ۱۹۶۷ محدودیت‌های جغرافیایی و زمانی آن برداشته شد و محدوده فعالیت‌های کنوانسیون توسعه یافت. دانمارک اولین کشوری بود که این معاهده را در تاریخ ۴ دسامبر ۱۹۵۲ به تصویب رساند. مطابق این کنوانسیون شخص پناهنده کسی است که در کشور خود یا مبدأ به یکی از دلایل زیر مورد آزار و اذیت جدی قرار گرفته است: نژاد (انسان)، مذهب، ملیت، گرایش جنسی، تعلق به یک گروه اجتماعی معین و یا عقاید سیاسی.

۲-۳ کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان (UNHCR^۱)

یکی از آرژانس‌های تخصصی سازمان ملل متحد است که در ژنو سوئیس واقع شده است. این دفتر در ۱۴ دسامبر سال ۱۹۵۰ برای محافظت و حمایت از پناهندگان و یاری‌رساندن در امر بازگشت یا اسکان مجدد آن‌ها تأسیس شد. این سازمان به‌عنوان جایگزین سازمان بین‌المللی پناهندگان و پیش‌تر از آن اداره کل نجات و توان‌بخشی سازمان ملل، به وجود آمد. تاکنون دو بار جایزه صلح نوبل در سال‌های ۱۹۵۴ و ۱۹۸۱ به این سازمان اعطاشده است. وظیفه کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل رهبری و هماهنگ نمودن فعالیت‌های بین‌المللی برای محافظت و رفع مشکلات پناهندگان در سراسر جهان است. هدف اولیه سازمان حراست از حقوق و سلامتی پناهندگان است. این سازمان می‌کوشد تا از احترام به حقوق پناهندگان و سلامت آن‌ها در کشورهای دیگر، بازگشت داوطلبانه آن‌ها به کشور خود، اسکان مجدد آن‌ها در کشور ثالث و غیره مطابق قوانین بین‌المللی اطمینان حاصل کند.

هدف اصلی کمیساریای عالی ملل متحد برای پناهندگان، حمایت و کمک برای بی‌پناهان است؛ کمیساریا برای نیل به اهداف مهم خود، یک سری اشتغالاتی را بر عهده دارد، این اشتغالات طبق سند مؤسس، عبارت‌اند از:

- ۱- پیگیری انعقاد و تصویب کنوانسیون‌های بین‌المللی برای حمایت از پناهندگان؛
- ۲- پیگیری اجرای کلیه تدابیر اتخاذشده به‌منظور بهبود وضعیت پناهندگان و کاهش نیازمندان به حمایت از طریق انعقاد قراردادهای خاص با دولت‌ها؛
- ۳- اتخاذ ابتکاراتی برای بازگرداندن داوطلبانه پناهندگان و یا استقرار آنان در جوامع جدید؛
- ۴- تشویق دولت‌ها به پذیرش کلیه پناهندگان در سرزمین خود از جمله مستضعف‌ترین آنان؛

¹ United Nations High Commissioner for Refugees

- ۵- تلاش برای کسب مجوز جهت انتقال اموال پناهندگان و اموالی که برای استقرار مجدد آنان ضروری هستند؛
- ۶- کسب اطلاعات از دولت‌ها در مورد تعداد و وضعیت پناهندگان در سرزمین آن‌ها و مقررات حاکم بر آنان؛
- ۷- تماس مستمر با دولت‌ها و سازمان‌های بین‌الدولی ذی‌ربط؛
- ۸- یافتن بهترین شکل ارتباط با سازمان‌های خصوصی مرتبط با مسائل پناهندگان؛
- ۹- تسهیل هماهنگی میان فعالیت‌های سازمان‌های خصوصی مرتبط با پناهندگان؛
- ۱۰- و ارائه کمک در وضعیت‌های فوری از جمله ارائه سرپناه، تأمین وسایل حمل‌ونقل پناهندگان، ارائه خدمات درمانی و توزیع مواد غذایی از طریق برنامه جهانی غذا (احمدی، فضل احمد، ۱۳۹۹: ۲۴۳).

۲-۴ سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM)^۱

سازمان بین‌المللی مهاجرت، یک سازمان پیشگام و هدایت‌کننده بین دولتی در زمینه مهاجرت و حمایت از مهاجران است که در سال ۱۹۵۱ بعد از جنگ جهانی دوم جهت حمایت از مهاجران اروپای غربی، تأسیس شد. این سازمان با ۱۷۲ عضو و بیش از ۸ دولت که دارای مقام نظارتی هستند در بیش از ۱۰۰ کشور جهان به منظور بهبود مهاجرت‌های انسانی منظم و مدیریت بهتر مهاجرت، کمک می‌کند. همچنین همکاری‌های بین‌المللی را در مورد موضوعات مربوط به مهاجرت ارتقاء می‌بخشد. این سازمان در جستجوی راه‌کارهای عملی برای مسائل مربوط به مهاجرت و تأمین همکاری‌های بشردوستانه برای مهاجران نیازمند که بخشی از آنان را پناهندگان و آوارگان داخلی تشکیل می‌دهند، است. اساسنامه این سازمان ارتباط میان مهاجرت و اقتصاد و نیز توسعه فرهنگی و اجتماعی و نیز

¹ International Organization for Migration

حق آزادی حرکت را به رسمیت می‌شناسد. سازمان بین‌المللی مهاجرت در چهار موضوع عمده، مربوط به مدیریت مهاجرت، اقدام می‌کند:

الف: مهاجرت و توسعه؛

ب: تسهیل مهاجرت؛

ج: تنظیم مهاجرت؛

د: و مهاجرت اجباری (احمدی، فضل احمد، ۱۳۹۹: ۳۳۳).

۳- فقر اقتصادی

نقش سازمان ملل متحد را در مبارزه با فقر اقتصادی به‌عنوان یکی از تهدیدات امنیت اجتماعی، می‌توان با بررسی دو سند راهبردی سازمان ملل متحد (اهداف توسعه هزاره و اهداف توسعه پایدار) و نهاد این سازمان (شورای اقتصادی و اجتماعی، سازمان خواروبار و کشاورزی و برنامه غذایی جهان)، تبیین نمود.

۳-۱ اهداف توسعه هزاره (MDG¹)

گزارش توسعه انسانی در سال ۲۰۰۳ راجع به "اهداف توسعه در هزاره سوم" است که منشوری برای "گذار توسعه" از هزاره دوم به هزاره سوم میلادی است. "اعلامیه هزاره سوم" که حاصل نشست سران ۱۸۹ کشور جهان در سپتامبر ۲۰۰۰ بوده، مبنای این اهداف هشتگانه است که مشتمل‌اند بر: ریشه‌کن کردن فقر و گرسنگی مفرط، فراهم نمودن دسترسی به آموزش ابتدایی، ارتقای تساوی دو جنس و توانمندسازی زنان، کاستن مرگ‌ومیر کودکان، ارتقای سلامت مادران، مبارزه با ایدز، مالاریا و سایر بیماری‌ها، تضمین حفظ محیط و ایجاد یک مشارکت جهانی برای توسعه تا سال ۲۰۱۵. "پیمان توسعه برای هزاره سوم" که در گزارش ۲۰۰۳ طرح می‌شود، بر مبنای تعهدی طرح‌ریزی شده که رهبران جهان در کنفرانس تأمین هزینه‌های توسعه (مونتری مکزیک، ۲۰۰۲) برای "ایجاد

¹ Millennium Development Goals

مشارکتی نو بین کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه در جهت اجرای مؤکد اعلامیه هزاره سوم^۱ ابراز نمودند؛ و چارچوب مبسوطی را ارائه می‌نماید که نشان دهد چگونه می‌توان راهکارهای ملی توسعه و حمایت‌های فراملی از جانب سازمان‌های کمک‌کننده و مؤسسات بین‌المللی را در جهت رسیدن به "اهداف توسعه در هزاره سوم" همسو و هماهنگ نمود. رویکرد جدید سیاست‌گذاری که در "پیمان توسعه" شرح داده شده، پیش از همه و بیش از همه، موانع ساختاری رشد اقتصادی و توسعه انسانی، یعنی آنچه در مباحث توسعه در دهه ۹۰ مورد غفلت قرار گرفته بود را مورد بحث و تأکید قرار می‌دهد (پور ملک، فرشاد، ۱۳۸۲).

۳-۲ اهداف توسعه پایدار (SDG)^۱

با پایان یافتن بازه زمانی اهداف توسعه هزاره که در بزرگ‌ترین گردهمایی سران دولت‌ها در سپتامبر سال ۲۰۰۰ در نیویورک به تصویب رسیده بود، موضوع تدوین شاخص‌های توسعه پایدار در اجلاس ریو به علاوه ۲۰ در ریودوژانیرو برزیل در سال ۲۰۱۲ مطرح شد و مقرر گردید تا این اهداف جایگزین اهداف توسعه هزاره شوند تا ملاک و معیاری برای ارزیابی فعالیت‌های بشر به طور عام و دولت‌ها به طور اخص در خصوص توسعه پایدار در چند دهه آینده شوند. پس از برگزاری اجلاس یادشده و به منظور تدوین شاخص‌های توسعه پایدار جلسات و نشست‌های متعددی با مشارکت صاحب‌نظران از سراسر دنیا برگزار شد که سرانجام شاخص‌های توسعه پایدار تدوین شد. در سپتامبر سال ۲۰۱۵ میلادی سران دولت‌ها با تصویب دستور کار ۲۰۳۰ بر تعیین مسیری به سوی توسعه پایدار توافق کردند. این دستور کار که حاوی ۱۷ آرمان و ۱۶۹ هدف است اهداف عملیاتی کمی در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و محیط زیستی توسعه پایدار در نظر گرفته که باید تا سال ۲۰۳۰ تحقق یابند (برنامه اسکان بشر سازمان ملل متحد در ایران).

اهداف توسعه پایدار عبارت‌اند از:

^۱ Sustainable development Goals

۱. پایان دادن به فقر در همه اشکال آن؛
۲. پایان گرسنگی، امنیت غذایی و بهبود تغذیه و ترویج کشاورزی پایدار؛
۳. تأمین زندگی‌های سالم و ترویج و تأمین رفاه برای همه در همه سنین؛
۴. تأمین آموزش جامع و برابر و ترویج فرصت‌های یادگیری مادام‌العمر برای همه؛
۵. تأمین برابری جنسی و توانمند کردن همه زنان و دختران؛
۶. تأمین مدیریت پایدار و قابلیت دسترسی به آب و بهداشت برای همه؛
۷. تأمین دسترسی به انرژی پایدار؛ مطمئن، قابل تهیه و پیشرفته و مدرن برای همه؛
۸. ترویج رشد اقتصادی پایدار و جامع و شغل کامل، مداوم، مولد، شایسته برای همه؛
۹. ایجاد زیرساخت‌های قابل احیا، ترویج صنعتی سازی پایدار و پرورش نوآوری؛
۱۰. کاهش نابرابری درون و مابین کشورها؛
۱۱. ساخت شهرها و سکونت‌گاه‌های انسانی جامع، ایمن، قابل احیاء و پایدار؛
- ۱۲- تأمین الگوهای پایدار تولید و مصرف؛
۱۳. انجام اقدام فوری برای نبرد با تغییرات اقلیمی و اثرات آن؛
۱۴. نگهداری و استفاده پایدار از اقیانوس‌ها، دریاها و منابع دریایی برای توسعه؛
۱۵. محافظت، اعاده و ترویج استفاده پایدار از اکوسیستم‌های زمینی، مدیریت پایدار جنگل، مبارزه با بیابان‌زایی و متوقف ساختن تخریب زمین‌ها و احیاء آن‌ها و متوقف ساختن از دست دادن تنوع زیستی؛
۱۶. ارتقاء جوامع کامل و آرام و صلح‌طلب برای توسعه پایدار و ایجاد دسترسی به عدالت برای همه و ایجاد نهادهای جامع، قابل اتکا و مؤثر در همه سطوح؛
۱۷. تقویت اهداف اجرا و احیاء مشارکت جهانی برای توسعه پایدار (سنگ‌چین، پور اصغر، فرزام، ۱۳۹۴: ۲۳). با توجه به اهداف ارائه‌شده بالا برای مبحث توسعه پایدار،

مشاهده می‌گردد که اغلب اهداف آن در راستای تلاش برای تأمین امنیت اجتماعی از جانب سازمان ملل متحد است.

۳-۳ شورای اقتصادی و اجتماعی (ECOSOC)^۱

یکی از ارکان اصلی سازمان ملل متحد است که در چارچوب جامعه ملل وجود نداشت، اما بعد از تأسیس سازمان ملل متحد این شورا در سیستم این سازمان، گنجانیده شده است. هدف از ایجاد شورای اقتصادی و اجتماعی، تعاون و همیاری میان ملل مختلف جهان و یافتن راه‌های حل مشکلات اقتصادی و اجتماعی به‌منظور پیشگیری از نزاع و مناقشه موردنظر واقع شده است. چنانچه در بند سوم ماده اول منشور از جمله هدف‌های مهم سازمان ملل، حصول همکاری بین‌المللی است که جنبه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و بشردوستانه دارد. انجام مطالعات، صدور توصیه‌نامه‌ها، تهیه پیش‌نویس کنوانسیون‌ها، تشکیل کنفرانس‌های بین‌المللی، مساعدت به سازمان‌های تخصصی و برقراری هماهنگی میان آن‌ها از مهم‌ترین وظایف شورای اقتصادی و اجتماعی است (احمدی، فضل احمد، ۱۳۹۹: ۲۱۸-۲۱۹).

۳-۴ سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO)^۲

از سازمان‌های بین‌المللی است که در زمینه توسعه کشاورزی فعالیت دارد. سازمان فائو در سال ۱۹۴۵ توسط ۴۴ کشور عضو سازمان ملل متحد تأسیس شد. این سازمان از مرکز فائو و از طریق شبکه جهانی بالغ‌بر حدود نود اداره برای گسترش و مدرنیزه کردن کشاورزی، جنگلداری، شیلات و تأمین غذای مناسب برای همگان، به کشورهای در حال توسعه کمک می‌کند. هدف این سازمان، بالا بردن سطح زندگی و بهبود تغذیه مردم جهان، توزیع مناسب مواد غذایی در مناطق مختلف جهان و ایجاد امنیت غذایی است. مبارزه با سوء تغذیه با ارائه اطلاعات لازم به کشورهای مختلف؛ از دیگر

¹ United Nations Economic and Social Council

² Food and Agriculture Organization of the United Nations

اهداف فائو است که بازدهی کشاورزی و سطح تغذیه در جهان را افزایش داده است. مقر این سازمان واقع در شهر رم در کشور ایتالیا است. فائو به اعضای خود شامل اتحادیه اروپا و ۱۸۳ کشور خدماتی ارائه می‌دهد و در این راه با هزاران همراه در سرتاسر جهان، از سازمان‌های جامعه مدنی مانند گروه‌های کشاورزان و سازمان‌های بشردوستانه تا دیگر مؤسسات ملل متحد، بانک‌های توسعه و بخش خصوصی، همکاری می‌کند. چهار هدف اصلی فائو عبارت‌اند از:

- ۱- مساعدت به کشورهای در حال توسعه با در اختیار گذاشتن امکانات فن؛
- ۲- کمک به دولت‌ها در جهت تعیین خط‌مشی و مشاوره در برنامه‌ریزی؛
- ۳- جمع‌آوری، بررسی و انتشار اطلاعات؛
- ۴- و فعالیت به‌عنوان محلی برای تبادل نظر و گردهمایی ملت‌های فقیر و غنی با شرایط برابر (همشهری آنلاین، ۱۳۸۷).

۳-۵ برنامه غذایی جهان (WFP)^۱

شاخه کمک غذایی سازمان ملل متحد و بزرگ‌ترین نهاد انسانی جهان در زمینه امنیت غذایی و رفع گرسنگی است. این سازمان از طریق اداره مرکزی خود در رم و بیش از ۸۰ دفتر در کشورهای دیگر، جهت کمک به مردمی که قادر به تأمین غذای کافی جهت اعضای خانواده خود نیستند تلاش می‌کند. برنامه جهانی غذا در ۲۰۲۰ به دلیل تلاش‌های این سازمان برای کمک در مناطق دنیاگیری کرونا و ویروس (کووید ۱۹) برنده جایزه نوبل صلح شد. برنامه جهانی غذا در طیف گسترده‌ای از اهداف توسعه پایدار کار می‌کند، به دلیل این واقعیت که کمبود غذا، گرسنگی و سوءتغذیه باعث سلامتی ضعیف می‌شود که متعاقباً بر سایر مناطق توسعه پایدار مانند آموزش، اشتغال و فقر تأثیر می‌گذارد. برنامه جهانی غذا پنج هدف استراتژیک دارد که عبارت است از:

¹ World Food Program

- ۱- نجات جان افراد و حمایت از امرارمعاش در مواقع اضطراری؛
- ۲- جلوگیری از گرسنگی حاد و سرمایه‌گذاری برای آمادگی در مقابل بلایای طبیعی و کاهش اثرات آن؛
- ۳- بازگرداندن و بازسازی زندگی و امرار معیشت‌ها بعد از جنگ و بلایای طبیعی یا در شرایط گذار؛
- ۴- کاهش گرسنگی مزمن و کمبود تغذیه‌ای؛
- ۵- تقویت توانائی ملل در مهار گرسنگی با سیاست‌های واگذاری و خرید محلی.

۴- حقوق بشر

مسئله حقوق بشر از مهم‌ترین موضوعاتی است که سازمان ملل متحد در پی تحقق ارزش‌های تعریف‌شده برای آن بوده و همواره تلاش صورت گرفته است تا از مجاری متعدد، کشورها را برای رعایت هنجارهای حقوق بشری تشویق، حمایت و تحت فشار قرار دهد. برای بررسی نقش سازمان ملل متحد در تأمین ارزش‌های حقوق بشری، می‌توان به اسناد موجود بین‌المللی و نهادهای توصیف‌شده مربوطه مراجعه نمود. در ادامه مهم‌ترین مواردی که سازمان ملل متحد از طریق آن‌ها در پی تحقق و بهبود ارزش‌های مربوط حقوق بشری است، اشاره می‌نماییم.

۴-۱ معاهدات

۱. کنوانسیون بین‌المللی رفع هرگونه تبعیض نژادی؛
۲. میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی؛
۳. میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛
۴. کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان؛
۵. کنوانسیون منع شکنجه و دیگر رفتارها یا مجازات بی‌رحمانه انسانی؛
۶. کنوانسیون حقوق کودک؛
۷. کنوانسیون بین‌المللی حمایت از کارگران مهاجر و اعضای خانواده آنان؛

۸. کنوانسیون بین‌المللی حمایت از تمامی اشخاص در برابر ناپدید شدن اجباری؛
۹. و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت.

۲-۴ کنفرانس‌های جهانی حقوق بشری

۱. اعلامیه کنفرانس بین‌المللی حقوق بشر - تهران؛
۲. بیانیه ریو پیرامون محیط‌زیست و توسعه؛
۳. اعلامیه کنفرانس جهانی تغذیه - رم؛
۴. اعلامیه کنفرانس جهانی زن - پکن؛
۵. اعلامیه کنفرانس توسعه اجتماعی - کینهاگ؛
۶. اعلامیه کنفرانس جهانی اسکان بشر - استانبول؛
۷. کنوانسیون تکمیلی درباره الغای بردگی، خرید و فروش و ترتیبات و عملیات مشابه بردگی؛

۸. کنوانسیون آزادی اجتماعات و حمایت از حق سازمان دادن؛
۹. کنوانسیون حق سازمان دادن و مذاکره دسته‌جمعی؛
۱۰. و اعلامیه نیویورک برای پناهندگان و مهاجران.

۳-۴ اسناد مربوط به حقوق بشر دوستانه

۱. قرارداد ژنو راجع به معامله با اسیران جنگی؛
۲. قرارداد ژنو راجع به حمایت افراد کشوری در زمان جنگ؛
۳. پروتکل الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو مورخ ۱۲ اوت ۱۹۴۹؛
۴. پروتکل الحاقی به کنوانسیون‌های ژنو مصوب ۱۲ اوت ۱۹۴۹ در خصوص حمایت از قربانیان مخاصمات مسلحانه غیر بین‌المللی.

۴-۴ جرائم جنگی و جرائم بر ضد بشریت شامل نسل‌کشی

۱. کنوانسیون پیشگیری و مجازات جنایت کشتار گروهی؛
۲. اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی - رم.

۴-۵ حقوق افراد سالمند

۱. اصول ملل متحد برای سالمندان؛
۲. و طرح بین‌المللی اقدام در مورد سالخوردگی و اصول ملل متحد برای اشخاص سالمند.

۴-۶ حقوق افراد دارای معلولیت

۱. اعلامیه مربوط به حقوق معلولان؛
۲. اصول استاندارد درباره برابری فرصت‌ها برای معلولان؛
۳. توسعه اجتماعی، شامل مسائلی مربوط به وضعیت اجتماعی جهان و جوانان، سالخوردگی، معلولان و خانواده.

۴-۷ حقوق زنان

- ۱- کنوانسیون رفع هرگونه تبعیض علیه زنان؛
- ۲- پروتکل اختیاری کنوانسیون حذف کلیه اشکال تبعیض علیه زنان؛
- ۳- اعلامیه حذف خشونت علیه زنان؛
- ۴- اعلامیه حمایت از زنان و کودکان در شرایط اضطراری و مناقشه مسلحانه.

۴-۸ حقوق کودکان

- ۱- پیمان‌نامه حقوق کودک؛
- ۲- پروتکل الحاقی پیمان‌نامه حقوق کودک درباره خرید و فروش کودکان؛
- ۳- ن، خودفروشی کودکان و هرزه‌نگاری کودکان؛
- ۴- پروتکل الحاقی به پیمان‌نامه حقوق کودک درباره به‌کارگیری کودکان در مناقشات مسلحانه؛
- ۵- اعلامیه جهانی حقوق کودک (مرکز اطلاعات سازمان ملل متحد، تهران).

۵- مسائل زنان

سازمان ملل متحد از بدو ایجاد خویش، فعالیت‌های متعددی در راستای حمایت از زنان و تأمین حقوقشان داشته است. مهم‌ترین اسناد، نشست‌ها و نهادهای سازمان ملل متحد که در عرصه حمایت از زنان و تأمین حقوقشان مرتبط هستند عبارت‌اند از:

۵-۱ اسناد

در اسناد آتی بر تحقق حقوق زنان از جانب سازمان ملل متحد تأکید صورت گرفته است:

- ۱- منشور ملل متحد؛
- ۲- اعلامیه جهانی حقوق بشر؛
- ۳- میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛
- ۴- کنوانسیون حقوق سیاسی زنان؛
- ۵- اعلامیه رفع تبعیض از زنان؛
- ۶- اعلامیه تهران؛
- ۷- کنوانسیون امحای کلیه اشکال تبعیض علیه زنان؛
- ۸- اعلامیه رفع خشونت علیه زنان؛
- ۹- اعلامیه وین و برنامه عمل؛
- ۱۰- سند اهداف توسعه هزاره؛
- ۱۱- سند اهداف توسعه پایدار؛
- ۱۲- قطعنامه ۱۳۲۵ شورای امنیت.

۵-۲ نهادها و نشست‌ها

نهادهای و نشست‌های ذیل در زمینه تأمین حقوق زنان از جانب سازمان ملل متحد برگزار شده و فعالیت می‌نمایند:

- ۱- نهاد زنان ملل متحد؛
- ۲- کنفرانس‌های جهانی زنان (مکسیکو سیتی، کپنهاگ، نایروبی و پکن)؛

۳- اجلاس ویژه مجمع عمومی (شریفی صدر، منصوره، ۱۳۹۹).

۶- سلامت و بیماری‌های واگیردار

سلامت و بیماری‌های واگیردار، از مباحث مهم و زیرمجموعه امنیت اجتماعی است. سازمان ملل متحد در این زمینه، نهادهای را تعریف کرده است تا رسیدگی بدانند، در ذیل به معرفی نهادهای موردنظر پرداخته می‌شود.

۱-۶ سازمان جهانی بهداشت (WHO)^۱

سازمان جهانی بهداشت، یکی از زیرمجموعه‌های تخصصی سازمان ملل متحد است که به وضعیت سلامت عمومی در سطح جهان توجه دارد. سازمان بهداشت جهانی حدود ۷۰ سال قبل و طی گفتگوهایی که از سال ۱۹۴۶ تا ۱۹۴۸ میلادی شکل گرفت، تأسیس شده است. اهداف و مأموریت سازمان عبارت‌اند:

- ۱- بیماری‌های قابل انتقال یا واگیردار^۲
- ۲- بیماری‌های غیرقابل انتقال^۳
- ۳- ترویج سلامت در طول زندگی
- ۴- سیستم‌ها و نظام‌های بهداشت و سلامت
- ۵- آمادگی برای مواجهه با چالش‌ها
- ۶- بودجه‌های مرتبط با فرایندهای داخلی سازمان بهداشت جهانی (واژه‌نامه متمم، ۱۴۰۰).

¹ World Health Organization

² Communicable Diseases

³ Non-Communicable Diseases

۲-۶ صندوق کودکان ملل متحد

این نهاد که توضیحات آن در بخش فرهنگ ارائه گردیده است، نیز یکی از نهادهای مهم زیرمجموعه ملل متحد است که در کنار اجرای سایر موارد به ارائه خدمات بهداشتی در مورد بیماری‌های واگیردار نیز می‌پردازد.

۳-۶ برنامه مشترک سازمان ملل متحد در زمینه ایدز (UNAIDS)

برنامه مشترک سازمان ملل متحد در زمینه ایدز، توان و منابع ده کارگزاری سازمان ملل متحد را برای مقابله با ایدز گرد هم می‌آورد. این ده کارگزاری سازمان‌های پشتیبان این برنامه را تشکیل می‌دهند که عبارت‌اند از: کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان، صندوق کودکان ملل متحد، برنامه جهانی غذا، برنامه توسعه ملل متحد، صندوق جمعیت ملل متحد، دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد، سازمان جهانی کار، سازمان آموزشی علمی و فرهنگی ملل متحد، سازمان جهانی بهداشت و بانک جهانی. برنامه مشترک سازمان ملل متحد در زمینه ایدز با گرد هم آوردن تلاش‌ها و منابع سازمان‌های پشتیبان خود در راستای گسترش برنامه‌های پیشگیری از ایدز، مراقبت از آنانی که به آن مبتلا شده‌اند و کاستن از اثرات همه‌گیری ایدز در جهان عمل می‌کند. هدف این برنامه جلب حمایت گسترده همگان، برای پاسخ مؤثر و استثنایی به همه‌گیری ایدز است (برنامه مشترک ملل متحد در زمینه ایدز). توضیح اینکه، پس از همه‌گیری ویروس کرونا، تمامی سازمان مرتبط به بهداشت سازمان ملل متحد، در زمینه مقابله و جلوگیری آن مساعی به خرج داده‌اند؛ سازمان جهانی بهداشت عملاً بودجه بسیار هنگفتی را برای تعریف و با کشورها در زمینه ارائه واکسن‌های ضد کرونا و تجهیزات بهداشتی کمک نمود.

نتیجه گیری

ورود بازیگران جدید در عرصه روابط بین‌الملل، مسائل جدید از جمله جهانی شدن، وابستگی متقابل و ارتباطات وسیع تکنولوژیک و انسانی، مهاجرت، مسائل فرهنگی، محیط‌زیست و رفاه اقتصادی، مفهوم سخت‌افزاری امنیت را شدیداً دگرگون ساخت. مفهوم امنیت متحول شد و ابعاد تازه‌ای به خود گرفت. چنانچه بنیان‌گذاران مکتب امنیتی کپنهاگ در تفسیر امنیت، پا را فراتر از تفسیر مضیق و سنتی امنیت سخت‌افزاری گذاشته و با تفسیر موسع شان، به آن ابعاد پنج‌گانه: نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی، بخشیدند. اهمیت پدیده‌های جدید مرتبط به زندگی اجتماعی انسان‌ها، سبب شده است تا بحث امنیت اجتماعی در کنار برداشت مضیق امنیت نظامی، از اهمیت به سزایی برخوردار گردد.

سازمان ملل متحد به‌مثابه بزرگ‌ترین سازمان بین‌دولتی تأثیرگذار در جهان، همواره تلاش ورزیده است تا بر مبنای منشور این سازمان، برای حفظ امنیت و صلح جهانی، گسترش روابط دوستانه میان کشورها و رسیدن به همکاری و هماهنگی در عملکرد ملت‌ها، اقدامات لازم را روی دست گیرد.

در این تحقیق ما در کنار جنبه‌های مهم دیگر امنیت، موضوعات کلیدی را که به‌صورت مستقیم روی زندگی اجتماعی انسان‌های سرتاسر جهان اثر گذارند، برجسته ساخته و با بن‌مایه از مکتب امنیتی کپنهاگ به‌عنوان چارچوب نظری پژوهش، به‌عنوان شاخص‌های اصلی امنیت اجتماعی معرفی نمودیم. این مسائل نظیر هویت، فرهنگ، مذهب، مهاجرت، رسانه‌ها، مسائل زنان، بیماری‌های واگیردار و فقر اقتصادی، مهم‌ترین مواردی هستند که مردمان جهان در قالب دولت‌ها و سازمان‌ها در پی بسترسازی برای رفع چالش‌ها و تحقق زندگی امن اجتماعی بوده‌اند. متعاقباً تلاش صورت گرفت تا به دنبال دریافت نقش سازمان ملل متحد در تأمین و بهبود وضعیت امنیت اجتماعی در جهان باشیم. پس از بررسی متغیرها، اسناد، نهادهای تأسیس‌شده، عملکرد سازمان ملل متحد در زمینه، به این نتیجه

رسیدیم که تلاش سازمان ملل متحد در راستای تأمین امنیت اجتماعی از طریق تأسیس نهادهای مختلف و تدوین اسناد حمایتی سبب شده است تا نقش این سازمان را در بهبود وضعیت امنیت اجتماعی، مردمان جهان برجسته و قابل ملاحظه سازد. یافته‌های تحقیق نشان داد که عملکرد سازمان ملل متحد در طول عمر بیش از ۷۵ سال خود، توانسته است با راهکارهای ارائه‌شده خویش، تأثیر مثبتی را در بهبود امنیت اجتماعی مردمان جهان ایفا نماید.

منابع

آذرشب، محمدتقی، مرتضی نجم‌آبادی و رامین بخشی تلیابی. (۱۳۹۶)، جایگاه امنیت در مکتب کپنهاگ: چارچوبی برای تحلیل، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، سال سیزدهم، شماره ۴۰ صص ۱۱۹-۱۴۶.

ابراهیمی، نبی‌الله. (۱۳۸۶)، تأملی بر مبانی و فرهنگ مکتب کپنهاگ، فصلنامه سیاست خارجی، سال بیست و یکم، شماره ۸۲ صص ۴۳۹-۴۵۸.

احمدی، فضل احمد. (۱۳۹۹)، سازمان‌های بین‌المللی، انتشارات سعید، کابل، افغانستان.
اسکات برچیل و اندرو لینکلتر. (۲۰۰۵)، نظریه‌های روابط بین‌الملل، ترجمه، سعید حسن میرفخرایی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

اعلامیه سازمان ملل متحد درباره حقوق مردمان بومی، قابل‌دسترس در:
https://www.un.org/esa/socdev/unpfii/documents/DRIPS_Persian.pdf

برنامه سازمان ملل در کمک به حمایت از اموال باارزش فرهنگی در ایران، (UNODC)، قابل‌دسترس در:
<https://www.unodc.org/islamicrepublicofiran/fa/un-programme-offers-assistance-in-protection-of-valuable-cultural-property-of-iran.html>

برنامه مشترک ملل متحد در زمینه ایدز، قابل دریافت در:
<https://www.unicef.org/directory/unaid.pdf>

بوزان، ب. (۱۳۹۰)، مردم، دولت‌ها و هراس، پژوهشکده مطالعات راهبردی، ترجمه فارسی، چاپ ۴، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

بوزان، باری، الی ویور و پاپ دووینلد. (۱۳۹۴)، چارچوبی تازه برای تحلیل امنیت، ترجمه، علیرضا طیب، چاپ سوم، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

پایگاه خبری و تحلیلی حقوق نیوز، فرهنگ چیست؟ انواع فرهنگ، دوشنبه ۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل‌دسترس در:
<https://www.newslaw.neta> ۲۶۸۷۹۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، گروه پژوهشی امنیت و جامعه، معنا و مفهوم امنیت اجتماعی، دوشنبه ۲۶ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل‌دسترس در:

<https://www.ihcs.ac.ir/csss/fa/page/510>

- پور ملک، فرشاد. (۱۳۸۲)، اهداف توسعه در هزاره سوم: پیمان ملل برای محو فقر، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۸.
- تاجیک، محمدرضا. (۱۳۸۳)، جهانی شدن و هویت، هویت ملی و جهانی شدن، موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی، دانشگاه تهران.
- تریف و دیگران. (۱۳۸۱)، رویکرد زیست محیطی؛ مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی، گردآوری و تدوین اصغر افتخاری، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده راهبردی.
- خبرگزاری مهر، بازتعریف نظریه کپنهاگ از امنیت، چهارشنبه ۱۴ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل دسترس در: <https://www.mehrnews.com/news/۱۰۶۳۷۰۱>
- دالبی، سایمون. (۱۳۹۲)، گفتار: دگرگونی محیط زیست، مراحل بنیادین اندیشه در مطالعات امنیت ملی، گردآوری و تدوین: اصغر افتخاری، چاپ اول، تهران: انتشارات پژوهشکده راهبردی.
- دانشنامه اقتصاد و مدیریت، فقر چیست و خط فقر چه را بیان می کند؟ سه شنبه ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل دسترس در: <https://daneshnamah.com/index.php/faq/۴۹>
- <https://www.poverity-growth-and-development/۱۵۹-۲۰-۰۷-۲۸-۰۹-۱۳۹۰-۳۲۹۷>
- دنیای اقتصاد، (۱۳۹۵). روزنامه صبح ایران، مفهوم فقر در اقتصاد، شماره ۳۹۰۸، سه شنبه ۲۷ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل دسترس در: <https://www.donya-e-۳۲۷۳۲۹۴eqtesad.com/fa/tiny/news->
- سنگاچین، پور اصغر، فرزاد. (۱۳۹۴)، اهداف توسعه هزاره و اهداف توسعه پایدار، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه، شماره ۱۸۶، صص ۶-۴۶.
- شریفی صدر، منصوره. (۱۳۹۹)، نقش سازمان ملل متحد در بهبود وضعیت زنان، فصلنامه سیاست خارجی، سال ۳۴، شماره ۴، صص ۴۷-۷۲.
- شبهان، مایکل. (۱۳۸۸)، امنیت بین الملل، ترجمه، دکتر سید جلال دهقانی فیروزآبادی، چاپ اول، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- عبدالله خانی علی. (۱۳۸۳)، نظریه های امنیت، تهران: موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین المللی ابرار معاصر.

- فروش، میلاد. (۱۳۹۷)، سند بین‌المللی سازمان مهاجرت از چه سخن می‌گوید؟ هشت صبح، قابل دریافت در: <https://8am.af/what-does-the-united-nations-international-immigration-document-say/>
- میر اسماعیلی، بی‌بی سادات، نصرالله اسکندری و مجید باروت کوب زاده. (۱۳۹۵)، نقش رسانه‌ها در تحکیم امنیت اجتماعی از دیدگاه صاحب‌نظران (علوم ارتباطات و جامعه‌شناسی)، مطالعات رسانه‌ای، سال دهم، صص ۴۵-۵۹.
- نجفی، ابوالحسن. (۱۳۸۵)، مبانی زبان‌شناسی و کاربرد آن در زبان فارسی، تهران.
- ندیمی، رامین. (۱۳۹۹)، بیماری‌های واگیردار و تحول در تهدیدات امنیت ملی، موسسه مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر، چهارشنبه، ۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۱، قابل‌دسترس در: <https://tisri.org/?id=rbssoowfz>
- واژه‌نامه متمم (۱۴۰۰)، آشنایی با سازمان بهداشت جهانی و وظایف آن، قابل دریافت در: <https://motamem.org/>
- همشهری آنلاین. (۱۳۹۳)، آشنایی با کنوانسیون میراث فرهنگی ناملموس، پنجشنبه ۱۷ مهر ۱۳۹۳، قابل‌دسترس در: <https://www.hamshahrionline.ir/news/274382>
- همشهری آنلاین. (۱۳۸۷)، آشنایی با فائو، چهارشنبه، ۵ تیر ۱۳۸۷، قابل دریافت در: <https://www.hamshahrionline.ir/news/56164>
- یونیسف، ایران، قابل‌دسترس در: <https://www.unicef.org/iran>
- Adler, E. (2008). "The Spread of Security Communities: Communities of Practice", Self-Restraint and NATO's Post-Cold War Transformation, *European Journal of International Relations*, Vol. 14 No. 2.
- Buzan, Barry (1991) *People, States and fear: An Agenda for International Security*, Studies in the Post-Cold War, Era. 2^d ed. Boulder: Lynne Rienner; Hemel Hempstead: Harvester Wheatsheaf.
- Capriolo, M. and Boyers, M. (2001). "Gender, Violence, and International crises", *Journal of Conflict resolution*, 45.